



RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZSM.422.23.2017.JW

Warszawa, 28 grudnia 2017 roku

**Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny**

sprawy dotyczące interwencji podejmowanych przez zagraniczne służby socjalne w stosunki między polskimi rodzicami a ich dziećmi od lat stanowią przedmiot licznych zgłoszeń kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka. Skargi otrzymywane od polskich rodziców dotyczą najczęściej postępowań opiekuńczych wszczętych na wniosek zagranicznych instytucji socjalnych, w związku z podejrzeniem zagrożenia dobra dziecka. W swoich pismach polscy rodzice wskazują, że w wyniku takich działań dzieci odbierane są spod ich opieki i umieszczane w obcych i odmiennych kulturowo rodzinach zastępczych.

Zgłaszane sprawy obejmują także postępowania dotyczące procedury umieszczenia odebranego rodzicom dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczej na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w których zastosowanie mają przepisy unijne, w tym Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (dalej: Rozporządzenie Bruksela II bis).

Na szczególną uwagę zasługuje art. 56 Rozporządzenia Bruksela II bis, który daje możliwość umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczej w innym państwie członkowskim, z którym dziecko ma szczególny związek. Decyzja taka może zostać podjęta, o ile spełnione zostaną przesłanki przewidziane w ww. artykule, w zakresie współpracy między sądami a organami centralnymi umawiających się państw.

Analizując wspomniany problem stosowania procedury umieszczania dzieci w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczej na terytorium innego państwa Unii Europejskiej zaobserwowałem, że linia orzecznicza sądów zagranicznych w tego rodzaju sprawach jest odmienna w różnych państwach członkowskich. Moje doświadczenia pokazują,



28 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

że w przypadku, gdy z uwagi na dobro dziecka istnieje konieczność odizolowania go od rodziców, to sądy w Wielkiej Brytanii najczęściej podejmują działania w celu ustalenia, czy możliwe jest umieszczenie dziecka w rodzinach zastępczych na terenie jego kraju ojczystego. W innych krajach Unii Europejskiej przedstawiony model prawny nie jest już tak doniośle praktykowany.

Z doświadczeń Rzecznika wynika, że sądy brytyjskie, orzekające w sprawach z zakresu opieki nad małoletnimi obywatelami innych państw członkowskich, podejmują działania zmierzające do przekazania dziecka pod opiekę najbliższych krewnych w jego kraju pochodzenia, zgodnie z Rozporządzeniem Bruksela II bis. W tym celu miejscowe sądy rodzinne zwracają się o pomoc do Ministerstwa Sprawiedliwości, pełniącego funkcję organu centralnego, z wnioskiem o przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania członków rodziny dziecka. Ponadto w ramach toczącego się postępowania, brytyjskie instytucje podejmują odpowiednie czynności celem wysłuchania takiej osoby, a także zorganizowania spotkania z małoletnim i przyszłym opiekunem dziecka, co daje możliwość zaobserwowania ich bezpośrednich relacji. Wsparcie dla takich osób oferują również polskie placówki konsularne w Wielkiej Brytanii. Z dokonanych przez Rzecznika ustaleń wynika, że konsulowie nie tylko monitorują przebieg takich postępowań, ale także aktywnie wspierają obywateli polskich w staraniach o ustanowienie ich rodziną zastępczą dla dziecka, oferując m.in. pomoc w zapewnieniu sprawnego przekazania dzieci do Polski.

Opisane powyżej praktyki instytucji i sądów brytyjskich oceniam pozytywnie. Działania te wpisują się bowiem w wielokrotnie formułowane przeze mnie postulaty z zakresu ochrony małoletnich obywateli polskich przed przeniesieniem ich w odmienne środowisko kulturowe i utratą poczucia narodowej tożsamości. W mojej opinii, stosowanie zasady umieszczania małoletnich w rodzinach zastępczych w państwie pochodzenia, wśród krewnych dziecka, gwarantuje zachowanie ciągłości jego wychowania, tożsamości kulturowej, religijnej i językowej.

W mojej ocenie uregulowania zawarte w art. 56 Rozporządzenia Bruksela II bis czynią zadość postanowieniom Konwencji o prawach dziecka, w szczególności artykułom 8 i 20 ust. 3, zgodnie z którymi państwa – strony są zobowiązane do podejmowania wszelkich działań, mających na celu poszanowanie praw dziecka do zachowania jego tożsamości (w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych), zaś przy wyborze odpowiednich rozwiązań przy umieszczaniu dziecka poza środowiskiem rodzinnym państwa – strony powinny

w sposób właściwy uwzględnić wskazania do zachowania ciągłości w wychowaniu dziecka oraz jego tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej i językowej.

Mając powyższe na uwadze, celem zapoznania się z doświadczeniami organu centralnego w zakresie zaprezentowanego przeze mnie zagadnienia, działając na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 poz. 922), zwracam się do Pana Ministra z prośbą o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

- czy Ministerstwo Sprawiedliwości potwierdza spostrzeżenia Rzecznika Praw Dziecka w zakresie częstszego stosowania przez sądy brytyjskie procedury uregulowanej w art. 56 Rozporządzenia Bruksela II bis w porównaniu z sądami innych państw członkowskich;
- ile spraw wszczętych w trybie art. 56 Bruksela II bis zarejestrowano w resorcie w 2015, 2016 i 2017 r. z podziałem na państwa;
- czy postępowania te inicjowane były przez organy państw członkowskich, czy przez członków najbliższej rodziny małoletnich obywateli polskich, odebranych przez zagraniczne służby;
- w ilu tego rodzaju zainicjowanych postępowaniach faktycznie doszło do przekazania dzieci pod opiekę ich krewnych w Polsce.

W związku z licznymi wątpliwościami, które zgłaszają obywatele polscy w zakresie zastosowania art. 56 Rozporządzenia Bruksela II bis, zwracam się również o przekazanie informacji dotyczących roli i udziału Ministerstwa Sprawiedliwości w tych sprawach. Będę zobowiązany za udzielenie informacji, czy resort sprawiedliwości podejmuje czynności na rzecz przybliżenia polskim rodzinom opisanego w piśmie instrumentu prawnego, w tym działań na rzecz usprawnienia jego zastosowania. Proszę również o informację, czy wnioski o ustanowienie rodziny zastępczej wśród krewnych dziecka, powinny być kierowane bezpośrednio do sądu orzekającego w sprawie, czy mogą one być przekazane za pośrednictwem polskiego organu centralnego.

Z wyrazami szacunku
Marek S. Michalek